

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Szromaházy István*
Cím: „*Captain of Industry*”
(Klein Gyula)

Forrás: *Ar Est*

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Klein Gyula

Idő

„1925”

Személy

„*Captain of Industry*”

Igy nevezi magát a Hitelbank alelnöke

Klein Gyula intím önvallomásai

A Hitelbank új alelnöke sokkal okosabb ember, semhogy megharagudnék, ha mindazt leírom, amit látogatásom előtt hallottam róla: hogy nincs szíve, hogy érdekből akár százezer egzisztencián keresztül gázol, hogy gazdagságánál csak önzése nagyobb. Leírom mindezt azért, mert két órai beszélgetés után, melyet folytattam vele, teljesen kialakult bennem az a meggyőződés, hogy tévesen ítélik meg, s hogy ez a nagy, de alapjában véve kicsiny és mindenkiről mindent tudó város hamis ítéletet mond róla. Az ő pozíciójában könnyen félreismerik az embert.

A hozzá hasonló nagy alkotó erők kénytelenek kikapcsolni magukból minden szentimentalizmust, hogy mindazt a terhet elbírhassák, amit a kötelesség rájuk ró. Nem vagyok csalhatatlan s lehetséges, hogy az én emberismeretem is hibás; de réám nem az önző, hideg ember benyomását tette. Sőt: e kicsiny ország egy igazán komoly valeurjét találtam meg benne, egy igazi férfit, aki öntudatos és súlyos teremtő munkával töltötte el fiatalsága és férfikora éveit. És még most sem laudált bele a munkába, melyet hatvankétéves kora ellenére végez; tréfásan mondja:

— Csak most akarom igazán megkezdeni a munkámat!

Mielőtt a biográfiájára rátérnék, felvetem azt az önként adódó kérdést: igazi életművész-e az az ember, aki szellemi frissége teljében, anyagi függetlensége magaslátán, még mindig nem kíván mást az élettől, mint csak munkát, csak alkalmat arra, hogy a maga tehetségéhez való terepnumon dolgozhassék.

— *Életművészet?* mondja tünődve. Egyéniség dolga az, nem szabad általánosítani. Némely ember akkor hiszi magát az élet művészenek, ha minden kínálkozó jót felhabzsol, a másik akkor, ha koncepcióit és terveit megvalósíthatja. Nekem úgy szép az élet, ahogy berendeztem. Nekem a munka, melyet végzek, l'art pour l'art öröm s akkor érezném rosszul magamat, ha másutt keresném az élet szépségeit.

— Hogy önző ember vagyok és nem törődöm a mások érdekeivel? Nem igen tudnák azt példákkal illusztrálni azok, akik ilyeneket terjesztenek felőlem. Nem dicsekvés, ha azt mondom, hogy jövedelmemnek legalább harmadrészét jótékony célra fordítom, hiszen ez emberi kötelességem. De pszichológiailag tekintve is elhíhető rólam ez a vád? Miért lennék önző? A pénz iránt való szomjúság ébresztené föl bennem ezeket az alacsony ösztönöket? El tudja képzelni, hogy ezt miért tenném? A pénz

csak addig a határig érdekel bennünket, amíg teljes és biztos anyagi függetlenségünket, a jövő minden garanciáját meg akarjuk szerezni vele, de azontúl?

— Sem nekem, sem a családomnak nincs szükségük arra, hogy ezen a határon túl egészen fölösleges pénzt halmozunk rakásra, — miért ne engedhetném hát meg magamnak ezt a fényűzést, hogy a munkát nem a jövedelemért, hanem pusztán önmagáért szerezsem? Nem tudnak elképzelni egy örökké lobogó ambíciót, mely a siker erkölcsi tudatában éli ki magát? És nem tudják elképzelni, milyen boldog és büszke öntudat, ha egy hasznos terünetet valóra váltottunk?

Ősz feje az írómappa fölé hajol, a szeme őszinte és tiszta, mi okom lehetne, hogy ne higgyek neki? És mi okom lehetne arra, hogy a szavai igazságában kételkedjem?

— Rendkívül szegény fiú voltam, de volt bizonyos öntudatosságom: tudtam, hogy már a dédapám is Tibold-Darócon lakott s minden őszám ide volt nőve

a magyar földhöz. Édesapám két éves koromban meghalt s édesanyám, viszonyait meghaladó módon, kiváló nevelésben részesített. Ő fejlesztette ki bennem az önállóság érzését, mely sohasem halt ki belőlem. Tizennégy éves koromban már a magam keresetéből éltem meg, mint akadémista a legjobb francia tanuló voltam s leckék révén bőségesen megkerestem azt, amire szükségem volt.

— Később az angol nyelvet is megtanultam s mind a kettőt legfiatalabb éveimben már perfektül beszéltem. Mikor az Akadémiát végeztem, egy kis ideig

Klein Gyula

Pérelly Imre r

a *Vuk* fakereskedő-cég fogadott szolgálatába, de tizenhatéves koromban már mint gyakornok léptem be a százesztendő *Heller M.* cégbe. E cég csak Magyarországon kötött üzleteket, s később, a cégvezető visszaélése folytán fizetési zavarokba került, de én, tizenkilencesztendő fejemmel, kezembe vettem az ügyek vezetését és a siker hozzásegődött a munkámhoz. Néhány év alatt a cég nagy vagyorra és tekintélyre tett szert s összeköttetéseink jóformán az egész földgömböt körülhálózták. Cégvezető lettem, később cégtárs, majd *Kornfeld* Zsigmondal való ismeretségem révén beléptem a Hitelbankba. Hogy itt mit végeztem, hogy milyen összeköttetéseket létesítettem, hogy hány ötletemet valószínűsítettem meg a köz javára, afelől nem én vagyok hivatott bírálatot mondani.

— Egy történelmi emlékem azonban mégis van, melyet nem bírok elhallgatni, sőt talán kötelességem is beszélni róla, hiszen a világháború ma már a történelemé.

— A háború alatt történt, hogy az egész hadsereg élelmezése három részre oszlott: a németre, osztrákra és magyarra. Ez rendkívüli tékozlást és nehézséget jelentett. Ekkor én propagáltam, hogy ezt a kérdést is egyesíteni kell, s *Tisza* István gróf nagyon helyeselte tervemet. Meghívott egy külön tanácskozásra a bécsi Balplatzra, *Burián* elnökölt, de ott volt *Tisza*, *Teleszky*, *Harkányi*, *Ghillányi*, az osztrák miniszterek közül *Körber* és *Krobatin*. Osztrák részről *Schonka*, Magyarországról részről én voltam a referens.

Schonka úr, a maga referációját, minden kollegialitás mellőzésével, nem mutatta be nekem, s *Tisza* észrevette

rajtam, hogy bánt ez a viselkedés. Rögtön más tárgyra tért át, hogy addig az osztrák javaslatot megismerjem. Mikor később tárgyalásra került a dolog, az osztrákok ellenünk voltak, s ekkor láttam *Tisza* István hatalmas szuggeráló erejét: lassanként mindent a mi pártunkra térített. Megalakult az élelmezési kartel, melynek megkötésében részt vett *Kuno*, a későbbi német birodalmi kancellár, dr. *Mühler*, a Krupp gyárak igazgatója és *Melchior* dr., aki később a versaillesi szerződést is aláírta. Itt írtuk alá az összes okmányokat a Hitelbank nagytermében. És a kartel jónak bizonyult: ez akadályozta meg, hogy már 1915-ben nem

volt élelemhiány az összes frontokon. Én ekkor egész időmet Romániában, Bulgáriában, Törökországban töltöttem, s azt hiszem, hogy öreg fejemmel használtam hazámnak annyit, mint akármelyik frontkatona.

— És még egyet: amíg én éjjelt nappallá téve fáradoztam a hadsereg érdekében, három fiam ott küzdött a lövészárokokban. És én ekkor is, ezekben a nehéz napokban is úgy éreztem, hogy teljesítenem kell a kötelességemet.

— Ez persze temperamentum kérdése, de én mindig tudtam uralkodni az érzéseimen. Már akkor is, mikor fiatal gyerekkoromban *Sándor* Pállal együtt jártam az iskolába. Nagy francia lótomre ő nevezett el *Alapos Zsül*-nak és egykori iskolatársaim, akik még élnek, most is ezen a néven neveznek.

— És ezt a tulajdonságot a fiaim is örökölték tőlem: meg vannak átkozva az alaposág átkával. Csakhogy ők még talán alaposabb emberek, mint én, mert ők a természettudományok pályáin működnek. Mind a hárman komolyak és ambíciózusak s ebben talán nekem is van valami érdemem. István fiam a Georgiánál administrateur delegué, Ferenc a Ganz Danubius gyár és Pál a Ruggyanta gyár igazgatója. Ennek a legkisebb fiának, 29 éves kora ellenére, már egy epochális találmánya is van, melyért egy külföldi csoport máris tekintélyes összeget kínál.

— Lásd, na egyébre nem is, de arra büszke lehetek, hogy három ilyen fiút adtam az országnak.

— A mi életünk szerény, mert nem is várunk tőle sokat. Egy élvezetünk van: a mi rendez vasárnapi szeminá-

riumunk. Ilyenkor valamennyien szabadok vagyunk, összegyűlünk s megbeszéljük a világ eseményeit. A feleségem az irodalmi eseményekről tájékoztat, két fiam a természettudományok haladásáról s a harmadik a nemzetgazdaság kérdéseiről. Ennek köszönhetem, hogy kultúremler vagyok.

— Ámbár ki tudja? Néha valósággal barbárnak érzem magamat. Tavaly vagy nyolceszor jártam Párizsban, mindennap elmentem a Louvre előtti és sohasem jutott időm arra, hogy csodás műkincseket megnézzem. Pedig fiatalabb koromban lelkesedtem a művészetért, sőt titokban azt is bevalom magának, hogy az frással is megpróbálkoztam.

— Most alelnökké választották, de ne gondolja, hogy ez munkám esökkenését jelenti. Ezentúl talán nem kell foglalkoznom a technikai munkákkal, de annál szabadabb fejjel valósíthatom meg egyéb terveimet. Nagystíliú, ipari álmaim vannak, melyek a beteljesülésre várnak. Az angoloknak van a hozzám hasonló emberekre egy külön kifejezésük: *Captain of Industry*. Hát én azzal akarom tölteni hátralevő éveimet, hogy a köz szolgálatában ilyen *Captain of Industry* legyek.

— Más vágyam nincs, de chez, előrehaladott koromhoz képest is épp oly erőt és energiát érzek magamban, mint legfiatalabb koromban. A hajam fehér, de az energiám, a közérzésem fiatal maradt. De csak a munkára, semmi egyébre. Talán azért haragusznak rám, hogy nem járok bankettekre — őszintén szólva ankétekre se szívesen — de most már aligha változom meg. Talán ilyen embernek is kell lenni, mint én vagyok.

— Szeretem a pályámat és néha mégis azt gondolom magamban, hogy ha újra kezdeném az életemet, nem tudnék más lenni, csak technikus. A tudomány fűklyahordozója. Ezek az emberek mindenkinél különbek: ezer

láncszemen haladnak végig, míg lángszűkkel ráakadnak valamire, amivel az emberiséget szolgálhatják. Ha az én két nagyszerű munkatársamra, *Bláthy* Tituszra és *Kandó* Kálmánra, gondolok és a sok egyéb férfúra, aki a haladást a maga tudományával előbbre viszi, meg vagyok győződve róla, hogy az emberiségnek ők az igazi jöltevői.

Elhallgat és maga elé néz: valami szuggeráló melegség árad felém a szeméből. Ezt a melegséget aligha látták azok, akik rosszat beszélnek róla.

Ritkán melegített fel valaki annyira, mint ez a »rossz« ember.

Szomaházy István.